

DOUĂ CASE VECHI BUCUREȘTENE

de NICOLAE VĂTĂMANU

Casa Colintineanu. Trăia pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea aci în București, pe o moșie din marginea orașului, un tânăr slujitor boieresc, pe numele lui, Gheorghe. Muncea la curtea stăpînului rîvnind la agonisita multor pitari și serdari, care se ridicaseră tot din rînduielile slugilor boierești. Boierul Grigore Ghica văzînd destoinicia vechilului Gheorghe, a hotărît să-i dea moșia în arendă.

Gheorghe avea grije de ogoare, de vite, de mori, de cîrciumi și de heleșteie. Aduna banii, făcea o parte mare pentru boier și una mai mititică pentru el. La soroace se înfățișa cînstit cu ciștigurile pe care boierul le primea cu mare ighemonicon, și-l bătea pe umăr făgăduind să nu-l uite. Acum lumea se obișnuia a-i zice Colintineanu. Era doar vechilul boieresc care ținea Colentina. Stăpînii lui i-au zis tot așa, ba chiar și Domnița Marioara Hangerli, soția boierului Ghica și cu fiul său i-au dat mai tirziu zapise la mină pe numele acesta de Colintineanu. Se vede treaba că Gheorghe se bucura de mare cinste la slăvitele obraze, fiindcă aoea moșie Colentina era de baștină în neamul stăpînului și după obicei numai singur stăpînul moșii de pe apa Colintinei se putea numi Colintineanu.

Dar în privința originii și numelui tînărului Gheorghe stăruie o mică taină, pe care nici hrisoavele și nici zapisele nu o mai pot dezlega astăzi, dar care lasă slobod gîndul să-și închipuie fel de feluri...

Cînd i-a venit și lui timpul, Gheorghe Colintineanu s-a însurat. A luat, în 1805, pe fiica unui cîrciumăraș de pe moșie anume Șerban; Elenca n-avea multă zestre, dar lui Gheorghe i-a plăcut fata. Colintineanu nu a avut însă parte nici de nevastă și nici de cei doi copii. După vreo zece ani de căsnicie, a rămas singur. Singur cu munca pe moșia boierească.

Putea să bintuie molima, să se cutremure pămîntul, să se întindă pîrjolul, să intre sabie în țară, să se înalțe o băsică nemțească în văzduh, să se schimbe Domnii, că Gheorghe își vedea neturburat de treaba lui. Și treaba lui era una singură: să gospodărească averea boierului.



Fig. 1 — Casa Colintineanu

Încet — încet, Gheorghe Colintineanu a agonisit ceva avere. Din spre partea aceasta nu avea a se plînge. Încă de cînd trăia Elenca cum-părăse, parte cu biata ei zestre, dar mai mult din munca proprie, o casă la oraș, în mahalaua Silivestru. Era însă o casă mică și cam șubredă. Colintineanu o pusese jos și ridicase alta, mai încăpătoare și mai solidă. Dar el rămînea tot la țară, pe moșie.

Pină într-o zi, cînd i-a venit și lui vremea : stăpînă-su s-a întors de la Țarigrad iuciu-tuiutu Pașă și Domn al Țării Românești. În acel ceas de bucurie Grigore Ghica Vodă nu l-a uitat. I-a pus caftan pe umeri și i-a zis : — Polcovnic să fii !

De la moșie, Polcovnicul Gheorghe făcea deseori drumul la oraș pentru treburi. De fiecare dată cînd trecea prin Obor se minuna ce uliță negustorească ajunsese a fi vechiul Pod al Tîrgului de Afară. Căruțele țaranilor se țineau lanț în zilele de tîrg și banul juca pe la toate du-ghenile. Era treabă de făcut acolo !

Stăpîn peste toate întinderile acelea era boierul lui, Grigore Vodă Ghica. Tot privind la cei ce se înfățișau cu căciula în mîină, la cei ce veneau să se roage cu galbenii în poală să li se dea și lor o bucățică de pămînt, cît să-și facă prăvălie cu odaie, Polcovnicului îi trecu prin minte că nu i-ar strica nici lui un loc de casă pe Podul Tîrgului. Și își alese

unul după pofta inimii, aproape de răspintie, unde se tăia Podul cu Ulița ce venea de la biserica Precupeților și ieșea în Obor pe din dos, pe la sfântul Pantelimon. Avea față destulă și adâncime berechet, că răspundea cu livada tocmai într-o uliță din spate.

Cu casa din Silivestru, Polcovnicul Gheorghe nu se mai împăca acum. Era prea mică pentru el ! A vîndut-o și a prins pe ea vreo zece mii de lei. Atunci s-a apucat să-și clădească ceea ce numea el mai tîrziu cu mindrie : „casele mele cele mari“. Și erau într-adevăr mari casele Colintineanului, așa cum se văd și astăzi pe calea Moșilor la nr. 280, dar aproape de nerecunoscut în urma schimbărilor recente care i-au ascuns și ultimele semne ale vechimii. Pe atunci însă erau impunătoare între coșmeliile mărunte. De la el înspre oraș se mai găseau case mari, dar tocmai încolo către Sfinți ; de la dînsul spre barieră însă, ferit-a Sfîntul ! Alt casă „cu ardicătură“ cum se spunea pe atunci, adică cu etaj, nu se mai vedea prin împrejurime. Meșterul care i-a făcut-o a fost om cu cap. El a așezat casa în unghi, cu o parte la Pod și alta în lungul locului. Partea de la Pod cuprindea un dublu șir de odăi care-și primesc lumina unele de la stradă și celelalte de pe largul și încăpătorul geamlîc, care aleargă și el tot în unghi, pe toată fațada din spre curte a casei. Astfel, aripa de la față cuprindea cinci odăi. Cealaltă de pe lungul curții, fiind mai îngustă, are doar un șir de odăițe și anume patru la număr, care au toate ușe pe geamlîc. În fund era bucătăria și mai departe, plimbătoarea.

Apartamentul boieresc avea odăile nu prea înalte, dar bine proporționate, încăpătoare, cu zidurile de o grosime impresionantă, în stare să reziste fără clintire la cutremure. Cu vreo douăzecișicinci de ani în urmă socotindu-se încheiată viața acestei case vechi, a fost vorba să fie dărimată ca să se ridice în loc altă casă nouă, un bloc ; dar din zidurile bătrîne tîrnăcoapele au scos scînteii și casa a rămas mai departe așa cum a fost.

Ușile erau în două canaturi și altă dată purtau podoabe de alamă. Într-o parte dintre odăi, în acelea menite primirii oaspeților, unde pînă tîrziu a fost salonul mare și salonul mic, pardoseala era din dale mari de marmoră. Într-una dintre odăile acestea de ceremonie a durat pînă în toamna anului 1955 o monumentală sobă veche românească de zid, care înfățișa după descrierea locatarilor „leit chipul mitropoliei“. Acest monument de artă românească veche a fost scos cîndva în curte, cu intenția de a fi pus bine, dar s-a năruit de ploii și a fost furat cărămidă cu cărămidă !

Într-o odăiță din aripa de pe lungul curții se găsea pînă în 1956 o vatră măreață prin proporțiile ei ; avea o deschidere centrală și altele mai mici, laterale. Se pare că ocupa o bună parte din odaia care servea drept bucătărie. Spre a cîștiga spațiu, a fost și ea dărimată.

Pe dușumeaua geamlîcului dar mai ales pe laturile verticale ale treptelor se mai putea vedea o ornamentație în relief, dintr-o materie care amintește chitul întărit și închipuie un motiv floral, ca un fel de covor permanent.

La rîndul de jos erau odăi pentru mulțimea de slujitori ai casei și diversele dependințe. Spațiul de sub geamlic, în curte, a fost închis pentru a fi folosit ca încăperi în plus ; altă dată însă era liber.

Intrarea în casă se face pe o scară dublă de piatră, care conduce la intrarea geamlicului. Deasupra o marchiză de fier apăra de ploaie pe cine aștepta să i se deschidă ușa. Pe unul dintre blocurile de piatră care constituie baza scării se vede săpat leatul 1875, data uneia dintre reparațiile acestei vechi locuințe. Pe dinafară, la stradă, fața casei era împodobită cu false coloane din tencuială, purtînd caneluri și capiteluri. În sfîrșit, la patru colțuri ale acoperișului se aflau patru bășici mari de aramă. Ciudata podoabă a persistat pînă în 1918, cînd tot la o reparație au fost date jos și azvîrlite în marile și puternic boltitele pivnițe, unde poate că mai sînt și acum, dacă nu au dispărut și ele ca atîtea amintiri ale acestei case, altfel foarte bine păstrate și gospodărite pînă acum vreo treizeci de ani. Pînă și vechile olane turcești care acopereau casa și-i dădeau un atît de plăcut caracter arhaic, au fost ridicate spre a se pune în loc un păcătos de acoperiș de carton asfaltat, care în sfîrșit, a fost înlocuit cu unul de tinichea.

Care este vechimea acestei case ? Din actele care ni s-au pus la dispoziție reiese că în 1837 septemvrie 12, Polcovnicul a luat în căsătorie pe Petruța sin Ganea, ai cărei părinți morți la data căsătoriei fiicei lor, erau de fel din Bulgaria. Nași la cununia lor au fost Doamna Maria, fosta soție a lui Vodă Grigore Ghica, și cu fiul său, beizadea Grigore. Beizadeaua chiar a dat dovadă la mîna Polcovnicului că i-a fost naș la cununia oficiată „în biserica de pe moșia noastră Colentina“. Polcovnicul adaugă că slujba a fost citită de arhimandritul bisericii domnești. La vremea acestei de a doua căsătorii, Polcovnicul avea casa gata făcută. Punînd data clădirii ei în legătură cu rangul căpătat de la Vodă, se poate crede că a fost ridicată prin 1825 și că ar avea deci peste 140 de ani.

În trecerea atîtor ani, casa a avut de suferit o seamă de încercări, dar fiind tare, a rezistat. În orice caz, marile flageluri, cutremurele și focurile au cruțat-o. Se pare, după o tradiție locală, că ar fi fost cîndva închisoare turcească. Însăși cele patru bășici de aramă de pe acoperiș ar fi avut — după tradiția familiară — rostul de a arăta că acolo sălășluia o autoritate turcească. Mai curînd însă ar fi de crezut că această casă arătoasă și încăpătoare, a fost aleasă cîndva drept cartier de capul vreunui detașament de trupe și cu acel prilej, poate că pivnițele să fi primit și ceva oaspeți cu de-a sila.

În orice caz, inevitabilele modificări suferite în cursul anilor, nu i-au put schimba esențial înfățișarea. La o epocă nedeterminată, rîndul de jos, care era destinat dependențelor și odăilor slujitorilor, a fost transformat în prăvălii. S-ar putea ca această schimbare să se fi făcut în 1875, data cunoscută a unei reparații. Acum jos sînt patru prăvălii. În una, cea de pe colț, avea circiuma acum 80 de ani, un negustor vestit prin acele părți anume Berechet. Din casele Colintineanului, el s-a mutat peste drum, la colț cu strada Argeș. În altă prăvălie a fost, foarte multă



Fig. 2 — Casa Giani Orășeanu

vreme, o brutărie vestită și aceea.¹⁾ Prăvăliile aveau și odăi de locuit în spate.

În vasta curte existau două puțuri : unul, în dreapta, pentru nevoile chiriașilor cu cîrciumă și brutărie, pentru caii ale căror grajduri se întindeau pe latura curții de vale ; al doilea puț, în stînga, slujea numai stăpînilor. Pentru unul dintre aceste puțuri s-a eliberat autorizație, la 29 aprilie 1857, de arhitectul Capitalei Burelli, în care se arată că trebuie să fie un puț cu roată, bine ghizduit, depărtat de uliță cu un anumit număr de stînjeni și de vecini cu cel puțin douăsprezece palme decimale.

Pentru alte meremetisiri de mai mică însemnătate la grajd și șopron, precum și pentru întoarcerea olanelor de la învelitoare, de asemeni a fost nevoie de autorizații în regulă.

În sfîrșit, două documente pomenesc și de întreținerea uliței. Este cunoscut ce eveniment de seamă pentru orașul nostru a fost înlocuirea podurilor de lemn ale ulițelor cu caldarîm de piatră de rîu. Lauda lui Grigore

¹⁾ În *Analele parlamentare*, II, p. 325 găsim pe Gheorghe Gheciu Colentianeanu, staroste la brutari, cu drept de indemnizație pentru doi scutelnici, la 26 mai 1832. Este probabil că la început brutăria era exploatată de însuși proprietarul.

Ghica pentru această ispravă a rămas săpată pentru totdeauna în monumentul lui funerar de la Colentina, drept cel mai mare merit ce i se putea recunoaște. Dar caldarîmul odată așternut, trebuia întreținut, mai ales pe o uliță așa de circulată cum era și pe atunci Podul Tîrgului de Afară. Apele trebuiau îndrumate spre canale, ca să nu se adune în mijlocul uliții și să desfunde drumul. Toate aceste cheltuieli erau puse în sarcina proprietarilor, care fiecare primea un bilet anume tipărit, pe care figura suma de plată. Între actele casei s-au păstrat două asemenea bilete, unul din 1839 și altul din 1852.

*

Aceasta a fost povestea casei celei mari a Colintineanului. Cucoana Petruța Polcovniceasa, văduvă energică, și-a administrat averea cu mîină de fier. Lucrurile ei, păstrate cu grijă, au rămas pînă de curînd familiei. Undeva într-un pod, mai exista sipetul de Lipsca pentru haine, îmbrăcat în piele de vitel, trecut în foaia de zestre din 1837. Din cele „două sfeșnice de alamă cu luminările și tava lor“, unul a fost transformat pentru a sluji drept lampă electrică de masă. Imensa tavă de aramă pentru plăcintă supraviețuiește, ca și „tava de Lipsca pentru dulceață, nouă, verde“. Însăși inelul cu pecetea Polcovnicului, pusă cu multă scumpătate pe actele menite să o apere pe cucoana Petruța la vremea văduviei de pretențiile unor neamuri ale Elenchii, nevasta dintii, însăși acea pecete care conștința scrisul dumnealui Andrei Daniilov, avocatul de la 1856, mai există pe undeva. Duhul Polcovnicului s-a păstrat fără știrbire în casa ca o cetate unde cucoana Colintineanca, la gura sobii „leit chipul Mitropoliei“, povestea acum 65 de ani nepoatei sale Irina vremea de altă dată, despre mîndria Polcovnicului, despre robii care dădeau pe brînci la curte și despre venirea ei și a soră-sei Păuna, de peste Dunăre, ascunse în butoaie, ca să nu le afle turcii și, însfirșit, despre o mie și unul de lucruri care renășteau cîndva în amintirea venerabilei doamne, cînd aplecați deasupra hîrtilor îngălbenite, încercam să descifrăm ce a fost povestea unei case de altă dată și a oamenilor care s-au perindat pe acolo.

A N E X Ă

Sfatul orășenesc București

Proprietatea *polcovnicului Gg. Colintineanu din ulița Tîrgului d'Afară*, vîpseaua *neagră* nr. 1553 și 1552, stînjeni 17 în lungime, de 2 *stj* în lățime pe jumătate și peste tot patrați 49 *stj*. 56 are a răspunde lei 2346 socotit pã lei 48 stînjenu patrat, care-i are a numãra în trei rînduri, adicã a treia parte acum, a treia dupã șase luni și a treia dupã alte șase luni în lucrarea prefacerii caldarîmului și a facerii canalului pã această uliță dupã chibzuirea fãcutã și inalta poruncã datã și spre știință s-au dat d-lui proprietarului aceasta supt pecetea sfatului.

(Pecetea rotundã cu vulturul și inscripția : Sfatul orășenesc al politiei Bucureștilor 1831).

Un asemenea „bilet“ existã și pentru anul 1852 cînd avea sã plãteascã 391 lei 90 parale.

* * *

Casa lui Giuni Orășanu. Pe strada Enãchiță Vãcărescu, fostã a Poetului, de sub Mitropolie, se poate vedea la nr. 7 o casã veche, bãtrî-

nească. Terenul pe care este construită se găsește la un nivel mai scoborit de cît strada, din care cauză casa pare și mai mărunță decît este în realitate. O clădire nouă, cu etaje, pusă în imediata ei vecinătate, îi răpește lumina și vederea. Ambele clădiri fac parte dintr-un complex care aparține unei instituții culturale.

Casa aceasta a Orășenilor este una dintre cele mai vechi din București. Are cel puțin 150 de ani, dar data clădirii ei poate fi ușor îndepărtată cu încă două sau trei decenii. Se găsește într-o stare destul de bună, deși a fost desfigurată între timp, prin unele transformări socotite necesare spre a fi mai lesnicios locuită. Este o casă mică, după starea stăpînilor ei, boernași de mina a doua. Are o formă patrată. Cîteva trepte conduc într-o sală, care o desparte în două. Cum intri, la stînga, alte două trepte duc într-o încăpere îngustă și lungă cît jumătatea casei : este vădit că aici a fost altădată un pridvor cu stîlpi, care acum este închis și are ferestre. În continuarea lui, pe tot lungul clădirii, era altă dată o singură cameră, odaia de oaspeți ; acum, un zid o desparte în două. Pe dreapta se deschide iarăși o odaie mare, unde a fost camera de dormit. În fundul sălii o ușă dă într-o încăpere, care comunica la stînga cu odaia mare de oaspeți și la dreapta cu o cămăruță, unde se păstrau lăzile. Acum i s-a deschis o ușă afară și servește de bucătărie. Altă dată o parte din odăile de locuit, bucătăria și celelalte dependințe erau la subsol unde se pot vedea puternicele bolți care au păstrat nezguduită această veche clădire. În totul o casă modestă, dar plăcută, strînsă gospodărește sub acoperișul altă dată de olane.

Casa aceasta a fost a lui Teodor Orășanu (1798—1859) și a soției sale Marița, părinții scriitorului N. T. Orășanu. Pe planurile vechi ale orașului (Ernst, Purcell, Borroczyński și Yung) nu este identificată : era prea mică și prea neînsemnată. Dar în afară de certa ei vechime, casa Orășenilor se mai impune atenției noastre și prin legăturile ei cu două momente istorice din trecutul Bucureștilor, care o saltă deasupra existenței mărunte și anonime a atîtora dintre casele vechi, cîte au mai ajuns pînă în zilele noastre.

Primul moment a fost anul 1821, cînd Tudor Vladimirescu a intrat în București. Domnul Tudor și-a așezat cartierul în casele Brîncoveanului, dar pentru odihna lui însăși a preferat casa unui prieten, casa aceasta a Orășenilor. Faptul este atestat de un martor ocular, de memorialistul D. Pappasoglu. El scrie ¹⁾ că Tudor „...și-a așezat garda ce-și alesese singur în curtea și în casele lui Brîncoveanu sub Mitropolie (fostul palat Bibescu) ; a tras și el în gazdă în casele Orășanu, tot sub Mitropolie (astăzi strada Poetului) ; Orășanu era vechi amic al lui“.

Intrebarea este care Orășanu era proprietarul casei și vechi amic al lui Tudor ? Fără îndoială că nici pamfletarul N. T. Orășanu, născut abia în 1834, dar nici măcar tatăl acestuia, Teodor Orășanu, care la 1821 era un tînăr de 23 de ani, deci la o vîrstă cînd numai cu greu putea fi „prietenul vechi“ al unui om de 40—50 de ani, cîți avea pe atunci Tudor Vladimirescu. Casele nu puteau fi decît ale unui ascendent al lui Teodor Orășanu. Acel ascendent care era și vechi amic al Vladimirescu-

1) D. Pappasoglu, *Istoria fundării orașului București*, 1892, p. 72.

lui a fost cunoscutul stolnic Giani Orășanu. Pentru dovedirea acestei afirmații posedăm și un argument documentar.

În „Buletin gazetă oficială“³⁾ găsim următoarea publicație emanaată de la „Politiceasca judecătorească a Ilfovului S.I.“ : Tudor și Ioan, frații Orășeni, prin jalba către Cinstitul Departament al Dreptății arată că răposatul unchiul lor stolnicul Giani, dându-și acum de curînd obștescul sfîrșit, prin diata ce o lasă, numește pe mai sus pomeniții de moștenitori ai averii sale, iar ei temîndu-se ca nu care-cumva afară de datoriile cuprinse în diată, etc.“ Deci Teodor Orășanu era nepot al stolnicului Giani, tovarășul și însoțitorul lui Tudor Vladimirescu. De la Giani i-a rămas casa lui Teodor Orășanu la împărțire ; pe celălalt frate, pe Ioan, îl găsim mai tîrziu cu moșie prin Ialomița.

Giani era, după cum se știe, om bătrîn la 1821 : pe „bătrînul Giani“⁴⁾ îl pomeniște Eliade printre boierii emigrați în 1821 la Brașov, unde puseseră bazele unei societăți secrete pentru ridicarea poporului. Casa nu și-a făcut-o desigur atunci. O va fi avut și el de cîțiva ani și astfel vechimea acestei clădiri se poate lesne și sigur fixa la peste o sută cincizeci de ani. În timpul cînd locuia aci Teodor Orășanu, s-a făcut un recensămînt (anul 1838, Catagrafia nr. 85) în care găsim trecuți pe următorii locuitori ai casei din Mahalaua Sf. Ecaterina, nr. 1561 : Theodor Orășanu, rumân, 40 de ani, nobil, hotarnic ; Maria, soția sa, 20 de ani ; Nicolae, fiu, 5 ani ; Ioan, fiu 2 ani, apoi : Dimitrana, 35 ani, văduvă, doică, Iota, sîrb, 30 ani, holtei, arnăut ; Ioniță, 17 ani, holtei slugă ; Maria țigancă, 40 ani, văduvă ; Tudora țigancă, 35 ani văduvă ; Stoica, țigan, 25 ani holtei ; Elenca, romîncă, 10 ani slujnică.

Al doilea moment istoric de care se leagă această casă este acela al închegării țărilor române în Principatele Unite.

Sus în Dealul Mitropoliei, adunarea electivă, în majoritate reacționară, dezbatăe unirea. Mulți erau entuziaști, dar destui șovăitori. Strada însă începuse a se mișca.⁵⁾ Mahalalele și satele dimprejur erau mobilizate de către tinerii propagandiști. Cel mai aprins și cel mai talentat era Nae, feciorul lui Teodor Orășanu.⁶⁾ În zilele acelea bătrînul era grav bolnav, priveghiat cu dragoste de soție și de fiică. Totuși, în casa lui se adunau tinerii care agitau mulțimea : Grigore Serurie, frații Costache și Mitică Racoviță, Ion Popescu, Ion Bălășescu, popa Grigore⁷⁾ fost Tîrșoreanu, frații Caluda și alții. În ajunul zilei de 24 ianuarie, cînd urma

3) *Buletin gazetă oficială*, 1839, nr. 44 (17 iulie), p. 174.

4) I. Heliade Rădulescu, *Spiritul și materia*, Buc., 1866, p. 77.

5) N. T. Orășanu, *O pagină a vieții mele*, 22, 23, 24 ian. 1859, București, 1875.

6) Teodor Orășanu, slujbaş, se îndeletnicea și cu scrisul. El a publicat două traduceri. Una se intitulează „Incungiuerea Colheterii, istorie foarte morală, tradusă din franțuzește în limba noastră națională de Teodor Oroșanu București 1843. Tipărit la I. Copainic, Ulița nemească n. 1696“. Pe verso foi de titlu poartă însemnarea : „Toate cite nu vor avea această supținsemnare sînt cu adevărat ale aceluia ce îndrăznește să calce dreptul traducătorului“. Și într-o ghirlandă de frunze se vede reproducerea iscăliturii lui Teodor Orășanu, în caturi. Lucrarea este dedicată lui Barbu Știrbei, mare logofăt al Dreptății și cavalier a felurii de ordine, protectorul lui Orășanu. În introducere, traducătorul își cere iertare pentru greșelile ce va fi săvîrșit. A doua lucrare se intitulează „Selico“, noutate/adică : nuvelă !/ africînească. Istorie foarte morală. Tradusă din franțozește în limba noastră națională de Th. Oroșanu, București, 1843“.

7) Preotul Grigore Musculeanu, cunoscutul luptător patriot și istoriograf.

să se deschidă Adunarea, o masă mare întrunî pe cei ce aveau să înfrunte a doua zi urgia căimăcămiei Băleanu-Manu. Mai ales era urmărit Nae Orășeanu. Dacă ar fi pus mîna pe el, l-ar fi expedit în grabă la Tismana, surghiunit în creierii munților. De aceea se și ascundea la tată-su. El însuși locuia, cu soția și un copil de doi ani, în oraș. Se în-surase fără voia părinților și aceștia nu-i primeau în casă nevasta și copilul.⁸⁾ Orășanu și-a plimbat familia cînd la otelul Steriadi, de lîngă Cișmigiu, cînd la otelul Duca din apropierea maidanului rău famat, cînd în strada Regală, după deschiderea acesteia prin marea curte a Corneștilor. Casa în care a locuit era chiar la intersecția străzii 13 Decembrie cu bulevardul N. Bălcescu.

Porțile Mitropoliei erau păzite de „prepelicarii de la turnul de foc“, cum erau porecliți dorobanții agiești. Intrarea celor care nu făceau parte din adunare era oprită. Dar Orășanu nu copilărise degeaba pe aici, ca să nu știe pe unde se putea intra furiș la Mitropolie. Cunoștea o scăriță de serviciu a cancelariei arhiepiscopale și pe acolo a băgat, la 22 ianuarie, cîteva sute de inși. Alții au pătruns printr-o spărtură a zidului de la o spălătorie. O dată înăuntru, au dezarmat santinelele și au deschis larg porțile Mitropoliei. Poporul a năvălit în sala de ședințe. Și cînd cei doi caimacami, depunînd puterea în mîinile Adunării, au ieșit din palat, calfele și școlarii i-au pretrecut cu răsunătoare huiduieli. În ziua următoare, la 23 ianuarie, Orășanu se împărțea peste tot, și prin mahalale și pe la Mitropolie, veghind să nu se întîmple excese, sau cum scria el „să ferească populus de bazeți“. La 24 ianuarie vorbea mulțimii pe cîmpul de la Filaret, cînd se vesti că lupta lor se sfîrșise : Cuza fusese ales Domn !

La cîteva zile după aceasta bătrînul Orășanu murea : 30 ianuarie 1859. Sora poetului, Paulina, pieri și ea peste trei ani, în vîrstă de numai 22 de ani.⁹⁾ Odată cu ei apuneau și zilele vesele ale casei din strada Poetului. Doar din timp în timp mai întîndea cucoana Marița cîte o masă mare în cinstea feciorului, acum singurul copil, cînd ieșea de la pușcărie după una din multele-i condamnări pentru delict de presă. Orășanu venea triumfal cu ceata de prieteni după el și nu odată aducea și pe slujbașii temniței !...

În casa din mahalaua bisericii Sf. Ecaterina a locuit încă multă vreme mamă-sa. În 1876, cucoana Marița Orășanca se găsea tot acolo și dădea un pomelnic la biserică, unde-și avea îngropat soțul și fiica. Mai tîrziu însă s-a retras la moșioara ei de la Negreni, lîngă Potcoava. Casa

⁸⁾ „Niște intrigi de familie depărtase pe autorii zilelor mele de la consimțămîntul ce le ceream la căsătoria mea și aceasta îmi aducea încurcătura cea mai grozavă, în starea în care mă aflam“ (op. cit.) — Soția lui N. T. Orășanu, pe care o luase fără voia familiei, mai fusese o dată căsătorită după un Ionescu ; din acea primă căsătorie nu avusese copii.

⁹⁾ C. Bobulescu — *Cronica bisericii Sf. Ecaterina* — Piatra funerară se găsește și acum în curtea bisericii. Pe o față se citesc următoarele versuri, desigur ale fiului poet : „Copiilor onoare ș’unu nume fără pată/Vă las de moșcenire pe tristul ăst pămînt/ Și ție, dulce socie o inimă’ntristată / Și lacrimi de amoare pe negrul meu mormînt. Teodor Orășanu născut la 1798, repauzat la 1859 ianuarie 30. Pe cealaltă față : Din brațele iubite a unei triste mume / A unui dulce frate, ș’atîtor buni amici / În primăvara vieții plecai din astă lume / Și-alături cu al meu tată mă odihnesc aici. Paulina Orășanu născută la 1840, Mai 26, repauzată la 1862 mai 26.

i-a rămas lui N. T. Orășanu care a locuit-o pînă la moarte. El a încetat din viață în iulie 1890, la țară la mamă-sa, unde se dusese să-și refacă sănătatea grav compromisă de o viață neregulată. Mamă-sa l-a înmormîntat la moșie unde a adus și oasele celorlalți doi de la biserica Sf. Ecaterina.¹⁰⁾

De pe urma scriitorului au rămas soția și două fete. Alexandrina, numită în familie Luța, văduva lui Orășanu, a trăit pînă în 1912, cînd trecuse de 80 de ani. Fusese o femeie foarte frumoasă din neam mîndru oltenesc; era fiica polcovnicului Mihail Toporanu și a Ancăi, moartă în 1861, nepoata lui Tudor Vladimirescu.¹¹⁾

Casa Orășenilor s-a înstrăinat îndată după moartea cucoanii Luța. A ajuns în proprietatea Școlii Normale care avînd nevoie de un local pentru bibliotecă, a ridicat clădirea înaltă și cenușie care stă în sufletul casei celei vechi, menită dărîmării. Proiectul acesta nu a apucat însă a fi adus la îndeplinire...

Dimpotrivă, acum cîțiva ani, în urma sesizării noastre, Sfatul Popular al Capitalei a așezat o piatră comemorativă pe zidurile încă rezistente ale bătrînei clădiri

RÉSUMÉ

Dans l'article *Deux vieilles maisons* on évoque deux logements de tradition historique. L'un d'eux, au no. 280 du Pont du Marché Extérieur, bâti en 1825; l'autre, au no 7 de la rue Enăchiță Văcărescu, vieux de 150 ans a appartenu à l'écrivain N. T. Orășanu. C'est de là que sont parties, le 22 janvier, les masses d'artisans et de paysans pour attaquer l'Assemblée sur la colline de la Métropole et forcer ainsi l'élection de Cuza. Des dates biographiques sur la famille Orășanu et sur ses collatéraux, en ce qui concerne la maison et les tombes à la proche église Ste Catherine, complètent l'évocation.

¹⁰⁾ Mormîntul lui N. T. Orășanu se află la biserica din Com. Chiteasca, împodobit cu un monument de marmură pe care este înfățișat un înger stringînd la piept crucea. Are următoarea inscripție: Aici se odihnește robul lui Dumnezeu Nicolae T. Orășanu, încetat din viață la 25 iulie 1890 în etate de 56 ani. Rugați-vă pentru el! (informații de la Pr. Nicolae D. Popescu din com. Negreni). Soția scriitorului, Alexandrina Orășanu și o parte din familie sînt înmormîntați la cimitirul Bellu.

¹¹⁾ Toporanii ar fi avut case pe strada numită azi Ecaterina Teodoroiu, cam a treia proprietate pe stînga venînd din str. Occident, unde a fost apoi o casă Cerchez. În ce privește înrudirea cu Tudor Vladimirescu, s-ar părea că Anca Toporanu, mama Luței Orășanu, ar coborî din Sanda, fiica Dinei, sora lui Tudor. Lipsesc însă veriga intermediară, care să facă legătura între fiica Dinei, Sanda, cea menționată de Aricescu și Anca. Menționăm însă că Alexandrina Orășanu purta numele bunică-sii, dacă Sanda era într-adevăr mama Ancăi. „Inelul lui Tudor“ se găsește în familie, la d-na Viorica Costescu. Este un inel de aur cu o piatră sculptată, dar de dimensiuni mici. În familie se povestește că Tudor văzînd ce soartă îl paște, și-a scos din deget două inele pe care le-a încredințat căpitanului său Caiețanu, care-i era cumnat, țînînd în a doua căsătorie pe Dina. Unul dintre cele două inele ar fi fost acesta. Dar dimensiunile prea mici arată că nu putea fi un inel bărbătesc și de altfel nu prezintă nici o asemănare cu inelele cunoscute ale lui Tudor, aplicate pe acte contemporane și studiate de E. Virtosu, în „Mărturiile noi din viața lui Tudor Vladimirescu“. Dintre cele două fete, cea mare, Cleopatra, era născută prin 1857 și a murit prin 1950. Pătrica a fost măritată mai întîi cu un Genoiu cu care a avut șase copii: al doilea, cu avocatul P. Sion, ieșean. Cealaltă fiică, Paulina, mîngîiată Pia, a fost căsătorită întîi Scorțescu și a avut doi băieți; al doilea a fost căsătorită Cănanău